

TADEUSZ MARIAN BRZECZKOWSKI **(15 LIPCA 1939 – 4 SIERPNIĄ 2020)**

Urodził się w Lubrańcyku na Kujawach w rodzinie chłopskiej jako syn Tadeusza i Joanny z domu Laskowskiej. Do piątego roku życia mieszkał z rodzicami w miejscu swojego urodzenia. Wówczas to rodzina Brzeczkwoskich została wywieziona na roboty przymusowe do Niemiec, w okolice Lubeki, gdzie przebywała do grudnia 1945 r.

Po powrocie do kraju w 1946 r. Tadeusz Brzeczkwoski rozpoczął edukację w szkole podstawowej w Dąbiu Kujawskim. Następnie od 1953 r. uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Lubrańcu. W czasie nauki licealnej interesował się dyscyplinami humanistycznymi, a w szczególności historią.

Po uzyskaniu świadectwa maturalnego w 1957 r. rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Podczas studiów szczególnie zainteresowała go epoka średniowiecza. Był słuchaczem seminarium magisterskiego prof. Karola Górskiego i pod jego kierunkiem przygotował pracę dyplomową „Ziemia Chełmińska w wojnie trzynastoletniej 1454–1466”, którą obronił 25 czerwca 1963 r., uzyskując tytuł magistra historii. W tym samym roku rozpoczął pracę nauczyciela historii w Liceum Ogólnokształcącym w Krośniewicach (powiat kutnowski). Wówczas działał tam znany kolekcjoner sztuki Józef Dunin-Borkowski, dzięki któremu zetknął się z pamiątkami po gen. Władysławie Sikorskim. Od tego czasu postać generała stała się życiową pasją Brzeczkwoskiego.

W 1964 r. uczęszczał na seminarium doktoranckie prof. Karola Górskiego, pod którego kierunkiem 16 lutego 1972 r. obronił rozprawę doktorską pt. „System podatkowy w Polsce w XV wieku”.

Od 1 października 1974 r. objął stanowisko adiunkta w Zakładzie Historii Wydziału Humanistycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Jednocześnie sprawował funkcję koordynatora studiów zaocznych, wkładając wiele wysiłku w organizację procesu nauczania na studiach niestacjonarnych. Napisał pozytywnie oceniany przez studentów *Przewodnik programowy z historii Polski średniowiecznej dla studentów zaocznych*. Wówczas takie skrypty były bardzo

popularne i potrzebne, zwłaszcza dla studentów zaocznych. Był także opiekunem studiów stacjonarnych, prowadził seminaria magisterskie z historii Polski XIV i XV w. Podczas pracy akademickiej wypromował kilkudziesięciu magistrów historii.

W 1980 r., w związku z sytuacją społeczną i polityczną, zrezygnował z członkostwa w Związku Nauczycielstwa Polskiego (był członkiem przez 10 lat) i wstąpił do Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”.

Uczestniczył w życiu uczelni jako aktywny członek Komisji Redakcyjnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rektorskiej Komisji ds. Badań Naukowych oraz przewodniczący Komisji Socjalnej.

Podczas pracy akademickiej T. Brzeczkowski wniósł bardzo ważny wkład do badań nad organizacją systemu podatkowego w Polsce w XV w., ze szczególnym uwzględnieniem systemu podatkowego Prus Królewskich. Spośród opublikowanych prac naukowych do najważniejszych należą m.in.: *Ustanawianie podatków nadzwyczajnych w Polsce w XV w.* („Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1981, t. 42, s. 79–106), *Podatki zwyczajne w Polsce w XV wieku* („Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Historia” 1982, t. 18(128), s. 39–62), *System podatkowy Prus Królewskich w latach 1466–1501* („Prace Historyczne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie” 1981, s. 43–75). Zajmował się także dziejami państwa krzyżackiego w aspektach ogólnych i lokalnych: *Państwo krzyżackie w Prusach na drodze do księstwa stanowego*. [Rec.] Lothar Dralle, *Der Staat des Deutschen Ordens in Preussen nach dem II. Thorner Frieden. Untersuchungen zur ökonomischen Und ständepolitischen Geschichte Altpreußens zwischen 1466 u. 1497*, Wiesbaden 1975 („Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1978, nr 3(141), s. 441–454); *Gaładowie. Dzieje Puszczy Piskiej* [w:] Józef Śliwiński, *Z dziejów Rucianego-Nidy i okolic*, Olsztyn 1993, s. 35–100); *Uposażenie kapituły kolegiackiej i kanoników w Dobrym Mieście w latach 1341–1587* („Komunikaty Warmińsko-Mazurskie” 1983, nr 4, s. 391–409). Gromadził materiały do przyszłej rozprawy habilitacyjnej pt. „Rycerstwo ziemi chełmińskiej w czasie wojny trzynastoletniej”, której niestety nie ukończył. Pokłosiem tych badań był artykuł *Rycerstwo ziemi chełmińskiej w XV wieku*, [w:] *Społeczeństwo i kultura do XVI wieku. Materiały z sesji naukowej, Olsztyn, 9 maja 1991*, red. J. Śliwiński (seria Studia i Materiały Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Historia, nr 36, 1992, s. 63–71).

Od 1 stycznia 1987 r. podjął pracę w Archiwum Państwowym w Olsztynie na stanowisku adiunkta naukowo-badawczego i jednocześnie kierownika Oddziału I akt wytworzonych przed 1945 rokiem. W 1996 r., w związku z reorganizacją archiwum, objął funkcję kierownika Oddziału II opracowania akt.

W pracy archiwalnej zajmował się w szczególności inwentaryzacją akt luźnych (rozsyków), zwiezionych do archiwum olsztyńskiego jeszcze w latach 50. XX w., i do tego czasu nierozpoznanych oraz opracowaniem najważniejszych zespołów archiwalnych znajdujących się w zasobie. W latach 1987–1988 ukoń-

czył Studium Podyplomowe Archiwistyki w zakresie archiwaliów poniemieckich w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Pierwszymi opracowanymi przez T. Brzeczковского zespołami archiwalnymi były: Niemiecka Narodowa Partia Ludowa Organizacja Krajowa Prus Wschodnich (Deutschnationale Volkspartei Landesverband Ostpreussen), Niemiecka Partia Ojczyźniana Organizacja Krajowa Prus Wschodnich (Deutsche Vaterlandspartei Landesverein Ostpreussen) oraz Naczelne Prezydium Prus Wschodnich (Oberpräsidium von Ostpreussen).

W latach 1993–1995 prowadził wraz z pracownikiem Oddziału I Adelą Gołą intensywne prace inwentaryzacyjne ponad 110 m.b. wspomnianych już akt luźnych, dzięki którym możliwe było dołączenie tych materiałów do istniejących zespołów archiwalnych (m.in. rodzinno-majątkowych, katastralnych, miejskich i wielu innych) bądź wyodrębnienie nowych zespołów. W latach 1995–1998 był odpowiedzialny za przeprowadzenie skontrum zasobu. Prace te miały wymiar nie tylko ilościowy, lecz także merytoryczny – w ich wyniku podjęto decyzje o skierowaniu wielu zespołów do ponownego opracowania z powodu licznych błędów merytorycznych i dopływów.

Bardzo rozległe i wymagające wielkiego nakładu pracy prace inwentaryzacyjne wykonane przez T. Brzeczковского w okresie 1993–1998, umożliwiły mu opracowanie naukowe 470 zespołów archiwalnych (liczących 11.800 j.a.), zarówno nowo utworzonych, jak również poddanych ponownej melioracji. Wśród nich akta parafii katolickich i ewangelickich, gmin żydowskich, cechów, szkół, wsi wschodniopruskich, starostw grodowych, urzędów domenalno-rentowych, kultury rolnej, podatkowych i skarbowych, budownictwa naziemnego, komisji specjalnych do regulacji stosunków własnościowych chłopów i ziemian i wielu innych.

Na niwie naukowo-badawczej T. Brzeczkowski skupił się przede wszystkim na źródłach z opracowanych przez siebie zespołów archiwalnych. Opublikował m.in. artykuły: *Kancelaria i registratura akt luźnych w Prusach Księżęcych na przykładzie Etatsministerium* ([w:] *Kancelarie okresu księgi wpisów w Prusach Królewskich. Materiały z sesji odbytej 20–21 listopada 1992 roku w Toruniu*, red. A. Tomczak, Warszawa 1994, s. 83–95); *Akta starostw grodowych Księstwa Pruskiego w zasobie Archiwum Państwowego w Olsztynie* („Echa Przeszłości” 2004, t. 5, s. 321–337); *Zespoły domenalne przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Olsztynie* (ibidem, 2006, t. 7, s. 175–200). Zajmował się także problematyką rozmieszczenia archiwaliów wschodniopruskich po 1945 r.: *Archiwalia wschodniopruskie w archiwach rosyjskich oraz w archiwach i bibliotekach wileńskich* („Białostoczczyzna” 1997, nr 1(45), s. 123–132).

Był członkiem zespołu naukowo-badawczego powołanego przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych do opracowania formatu opisu w systemie informatycznym dokumentów wytworzonych do końca XVIII w. i innej doku-

mentacji. Jako członek komisji ekspertów NDAP ds. rewindykacji archiwaliów przygotował obszerne uzasadnienie praw Rzeczypospolitej Polskiej do posiadania pruskiego zasobu archiwalnego.

Dnia 31 grudnia 2004 r. przeszedł na emeryturę.

Działał aktywnie w Komisji Dydaktycznej Olsztyńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Był człowiekiem prawym, pracowitym, sumiennym i skromnym, szczególnie życzliwym i cenionym przez współpracowników.

W roku 1981 i 1983 otrzymał nagrodę rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie za wyróżniające się osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej. W 1982 r. wyróżniony został honorową Złotą Odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur”, a w 1983 r. Złotym Krzyżem Zasługi.

W listopadzie 1962 r. zawarł związek małżeński z Grażyną Łucją Matecką. Z tego małżeństwa urodziły się dwie córki: Łucja i Katarzyna.

Zmarł po długotrwałej chorobie. Pochowany został na cmentarzu komunalnym w Dywitach pod Olsztynem.

Źródła

Archiwum Państwowe w Olsztynie Archiwum Zakładowe, Akta osobowe Brzeczkowski Tadeusz, sygn. B-23; Informacje od rodziny.

Rafał Gelo, Norbert Kasparek
(Archiwum Państwowe w Olsztynie)

